

DOLENJSKE NOVICE

Dolenjske Novice izhajajo vsak petek; ako : : je ta dan praznik, dan poprej. : :

Cena jim je za celo leto (od aprila do aprila) 3 K, za pol leta 1.50 K. Naročnina za Nemčijo, Bosno in druge evropske države znaša 3.50 K, za Ameriko 4.50 K.

List in oglasi se plačujejo naprej.

: Vse dopise, naročnino in oznanila : : sprejema tiskarna J. Krajec nasl. :

Pripravimo se za trgateg.

Trgateg se bliža, treba se je toraj za njo pripraviti, da se potem, ko grozdje dozori, trgateg lahko hitro in pravilno izvrši. Da se pridela dobro vino, je treba poleg dobrega in dobro zrelega grozolja pred vsem pravnega in snažnega ravnanja. Snaga je prvi pogoj umnega kletarstva in kletarstvo se prične s trgatvijo. Prvo svojo pozornost obrnemo tedaj na klet samo. V snažni in dobro prezračeni kleti se bo vino ugodneje razvijalo in bo boljšega okusa, nego v umazani smrdi in zaduhli kleti. Vzemimo tedaj metlo v roke, pometimo vso klet, spravimo vse smrdi snovi iz nje, potem jo in lege pobelimo, dobro zažveplamo in prezračimo.

Še bolj kot na snago kleti, je treba gledati na snago posode in orodja. V tem oziru se pri nas še posebno greši in zato se pri nas tako pogostoma dobi vino z nečistim ali pa s spridenim okusom. In kako malenkostna je skrb, da se vino ne spridi v primeru s škodo, ki jo imamo, ako se nam vino pokvari. V prvi vrsti je treba s posodo pravilno ravnati. Dokler se tega vinogradniki ne privadijo, je ves trud zastoj. Pri nas je žalibog stara, slaba navada, da se prazni sodi slabo spravljajo. Pomite in nepomite jih pustite vinogradnik ležati kje v kotu celo leto odprte, ne da bi se zanje kaj zmenil. V jeseni se malo oplaknejo, če je duh že hudo slab se pa znotraj malo z orehovim listjem izdrgnejo, pa je stvar končana. Dokler bomo s posodo tako zanikrno ravnali, ne pridemo v kletarstvu niti korak naprej. Proč tedaj s to nemarnostjo! Prazne sode spravljajo v vseh naprednih deželah zaprte in zažveplane, da se v njih ne morejo razviti škodljive glivice, ki sicer okus in duh soda spridijo. Če leži sod odprt in nezažveplan na suhem kraju, se les oksiduje in postane pust, če pa leži sod na vlažnem kraju, plesniv. Kakšno je potem vino, ki se ga spravi v tako posodo, je žal že predobro znano. Kadar spravimo vino iz soda, je treba tedaj sod najprv temeljito pomiti,

da se spravi ves kalež, prisušen kan itd. iz njega. Nato se ga povezne tako, da se vsa voda iz njega izcedi in da lahko osahne. Odprtega ga potem pustimo ležati samo nekaj dni, da znotraj popolnoma osahne in nato v njem zažgemo na vsakih sto litrov vsebine najmanj polovico traku azbestnega, nekapljajočega žvepla in ko žveplo pogori, ga dobro zabijemo in spravimo na takem kraju, kjer se sod ne more razsušiti. Po preteku treh mesecev žvepljanje ponovimo, ker se je duh po žveplu v tem času že iz njega izkadil. Če tako ponavljamo žveplanje vsake tri mesece, ohranimo sode lahko leta in leta zdrave in nepokvarjene. Predno pa sod rabimo za novo polnitev, ga moramo zopet dobro pomiti, da gre ves duh po žveplu iz njega. Če pa je sod ležal celo leto ali še dlje, ga je treba z mrzlo vodo izlužiti ali pa zakuhati. Vodi dodamo pri tem nekaj sode.

Nove sode je treba, predno se jih rabi oviniti. To se najbolj enostavno zgodi ako jih zakuhamo z vodnim soparom, ali pa z vrelo vodo (kropom). Za zakuhanje sodov z vodnim soparom, ki je pač najbolj temeljito, je treba posebnega parnega kotla z nizkim pritiskom. Tak kotel ima n. pr. deželna kmetijska šola na Grmu, ki proti zmerni odškodnini tudi kotle vinogradnikom ovinja. Kjer nimajo take priprave na razpologo, tam se poslužujemo vrele vode, koji pa pridenemo 2 odstotka, to je na vsakih sto litrov dva kg sode. Tak sodov lug namreč veliko bolj izvleče vinu škodljive snovi iz lesa kot sama voda. S sodovim lugom je treba nove sode dva do trikrat zakuhati in sicer manjše sode vedno bolj kot velike. Pri tem pa ne smemo pozabiti velika, namreč da je treba zakuhu vedno poprej iz soda izliti, predno se v sodu ohladi. Kdor pusti zakuhu toliko časa v sodu, da se tam ohladi, dela napačno, kajti iz ohlajene zakuhe posrka les vse snovi, ki jih je vrela zakuha iz soda izlužila, zopet nazaj in ni tako zakuhanje nič vredno.

Ko smo zakuhali sod dva do trikrat s sodovim lugom, ga zakuhamo še enkrat s samim kropom in — če hočemo — še

lahko z vinom ali petijotom, potem ga z mrzlo vodo dobro pomijemo in če ga koj ne rabimo, ga kadar osahne, zažveplamo, zabijemo in spravimo. Puste sode moramo, predno jih rabimo, enako kakor nove sode, dva- do trikrat zakuhati. Ako pa je sod plesniv, ga ne smemo koj zakuhati, ker bi s tem plesnobo še bolj potisnili v les. Zato moramo plesniv sod odpreti in vso plesnobo iz njega najprv odstraniti s tem, da ga znotraj s suho cunjjo, s krtačo ali, če je šla plesnoba že bolj v les, s strguljo do zdravega lesa odrgnemo in vso nesnago iz njega ven spravimo. Nato še-le sod z vrelin, močnim (tri-dopetodstotnim) sodovim lugom večkrat zakuhamo. Pri tem postopamo enako kot pri zakuhanju novih sodov.

Cikaste ali sode od zavrelke, seveda če že niso preveč pokvarjeni, zakuhavamo z močnim, vrelin, sodovim lugom, toliko časa, da cik iz njih spravimo. Tu že zopet vidimo, da je veliko lažje sode vzdrževati z žveplanjem v dobrem stanu, kakor pokvarjene sode popravljati. Pa ne samo sode, temveč tudi drugo kletarsko orodje je treba snažno držati. To velja posebno o škafih, brentah, čebrih, kadeh in stiskalnicah, koje je pred vporabo dobro odrgniti in z vrelin sodovim lugom izpariti in pomiti. Da ne postane taka posoda plesniva, pusta ali pa cikasta, je sploh najbolje, da jo koj, še novo, impregniramo s parafinom. Les mora biti za to snažen in suh. Nato se ga nad ognjem segreje in vročega namaže z razbeljenim parafinom. Parafin je bela, trda, vosku podobna tvarina, ki jo dobimo v vsaki drogeriji ali trgovini s kletarskimi potrebščinami. Ker se v vinu ne topi mu ne pokvari okusa in je zato jako dobrodošel pripomoček povsod tam, kjer hočemo preprečiti, da ne pride vino s škodljivimi snovmi v dotiko. Tako n. pr. vemo, da je zelo škodljivo vinu železo, zlasti če je zarjavelo.

Železna rja se v moštu ali vinu rada topi in povzroča, da vino, kadar pride vsled pretakanja na zrak počrni. Kjer toraj rabimo v kletarstvu železo, naj bode ali pocinjeno, ali prelakirano, ali pa kakor pri vratah v sodih, s parafinom zalito. V to svrho moramo odprtino, kjer je

vdobljen vijak v vratah, dobro osnažiti, segreti in z vročim parafinom zaliti. Železne dele stiskalnic je najbolje z dobrim v kislini se netopečim in ne strupenim lakom prelakirati. Tak lak dobimo pri izdelovalteljih stiskalnic, n. pr. pri tvrdki Ph. Mayfarth na Dunaju. To velja pred vsem glede skled pri železnih stiskalnicah.

Vijak ali svečo, na kateri se matica suče in kjer vsled tega lak ne drži, treba je od rje temeljito odrgniti in s čistim, belim vaselinom namazati. Če to storimo tudi po končani trgatvi, z vazelinom namazani del stiskalnice itak ne zarjavi.

B. Skalicky.

Belokranjski - vestnik.

Iz Črnomlja. Starodavno belokranjsko božjo pot pri Treh Farah jako pospešuje belokranjska železnica in v tem oziru že so dolžni Belokranjci Slov. ljudski stranki hvaležnost, ki jim je poleg železnice preskrbela tudi primerno postajo pri Rosalnicah, da imajo najbližjo zvezo od kranjske in hrvatske strani. Letos se je kljub vojski pokazalo, koliko koristi ima železnica od Treh Far, ko so na 14. nedeljo po Binkoštih, to je bilo 29. avgusta, vozili železnični vlaki prenapolnjeni vožjepotnike iz kranjske in hrvatske strani, da je že prostorov zmanjkovalo. Iz Črnomlja se je vozilo po uradnem zatrdilu okoli 6000 romarjev sem in tja, kaj še-le iz Hrvatske, ki daje pretežen značaj Trem Faram ob „proščenju“; saj se ravno ob tej priliki najbolj kaže pristen značaj Slovencev in Hrvatov, ki skupno stremimo za istimi vzori in cilji pod preslanjnim habsburškim žezlom, kot skupna družina pri „Majki Božji“ in sveti „Bogorodici“. Tu vsako leto spričujeta po svoji živi veri in pobožnosti, da sta in morata ostati Slovenci i Hrvat za vjek brat i brat. Le-tu vidiš še pristen jugoslovanski življenja ponese v one čase izlamskega (turškega) jarma, ko je jugoslovanski kristjan iskal tolažbe in utehe na božjih potih, kjer so guslarji v vezani besedi izražali čustva

LISTEK.

Zgodovinskokrajepisna imena.

3. Žalostna gora.

Spisal Ivan Steklasa.

Mokronogu na zapadu se vzdiguje ob cesti, ki vodi na Trebelno in k Sv. Križu, strma gora, visoka 336 m nadmorske visočine. Ta gora je strma od vseh strani ter vodijo na njo ozke steze, le od severne strani se more priti po slabem kolovozu do vrha. S severne strani je gora zarastla deloma s šumo, sicer pa je večidel pusta. Razgled s te gore je vrlo krasen, le na jug in deloma na zapad je zaprt od trebeljskih hribov. Vidi se vsa lepa šentrupeška dolina z mnogoštevilnimi vami in cerkvami. Razgled sega do Kuma in štajerskih hribov vse do Sevnice. A kader je čisto nebo, se vidijo od tukaj celo Kamniške planine. Na istočnem podnožju gore pa se je razširil lepi in starodavni trg Mokronog (omenjen kot trg že v listini 23. marca leta 1280) s starim mokronoškim gradom.

(Glej spis: Trojna božja pot s svetimi stopnicami na Kranjskem. Vredil Anton Žlogar. V Ljubljani 1881). Na najvišjem mestu te gore stoji lepa romarska cerkev posvečena Materi Božji sedem žalosti, pa se zato tudi zdaj ta gora zove Žalostna gora. Nekaj niže so lepo urejene sv. stopnice, ki so opisane v zgoraj omenjeni knjigi.

Odkdaj se zove ta gora Žalostna gora? Zgodilo se je to gotovo takrat, ko je bila sezidana na tej gori cerkev ter posvečena Materi Božji sedem žalosti. Valvasor (VIII. str. 826) pravi, da je bila cerkev sezidana kakšnih 18 let prej, nego je bila tiskana njegova knjiga o Kranjski, tedaj okrog l. 1670. Gotovo pa je, da je bila cerkev dodelana popolnoma l. 1697., ker je ta letnica vsekana na malih vratih ob ženski strani. Mogoče pa je in tudi najbolj verjetno, da so ta vrata bila probita, ker je ob tem času dohajalo semkaj vedno več romarjev. (Anton Žlogar: Trojna božja pot.) Cerkev pa tudi ni tako velika, da bi se bila tako dolgo zidala. Da pa ne vemo nič na-

tančnega o zidavi te cerkve, je kriv strašni požar, ki je zadel Mokronog 14. aprila 1681, ko so pogoreli vsi spisi v župnišču, ki se je takrat nahajalo sred Mokronoga (Anton Žlogar: Trojna božja pot: Str. 23.). Valvasor je tedaj prvi, ki omenja Žalostne gore, kot podružnice mokronoške. Za njim sem našel zapisano Žalostno goro kot podružnico v vizitacijskem zapisniku šentrupeškega nadžupnika Ivana Počervine iz l. 1702. (Zapisnik v novomeškem kap. arhivu Q. Nr. 3). Od tega časa se bere vse bolj pogostoma po raznih spisih o Žalostni gori, ki je med tem postala glasovita božja pot.

Kako je tedaj prišlo do zidave cerkve na sedanji Žalostni gori, ni nam znano. To vemo, da leta 1526 še ni bilo na tej gori nobene cerkve, kajti sicer bi bila gotovo navedena v popisu cerkev tega leta, ko so se pobirale od njih dragocenosti za stroške v borbi s Turki (Izvestja l. 1895 str. 238—239), dočim so navedene bližnje cerkve sv. Nikolaja v Martinjvasi, Sv. Križa in sv. Martina v Slepšjeku. Bržkone pa je

bila bratovščina naše Gospe že zarana v Mokronogu. Vemo pa za stalno, da je bil v Mokronogu pri tedanji vikarijatni cerkvi beneficij Matere Božje. Tako se podpisuje šentrupeški nadžupnik Baltazar de Albertino na listini iz leta 1633 kot vikar Naše ljube Gospe v Dolenjem Mokronogu (Unternassenfuess). (Listina v ljubljanskem kapiteljskem arhivu fasc. l. Nr. 17). Tudi Ivan Kr. Valenek, protonotar apostolski, bivši župnik mokronoški do leta 1677, je podpisan leta 1684, ko je bil župnik na Trebelnem, kot beneficij Matere Božje v Dolenjem Mokronogu v napovedi svojih dohodkov. (Ljubljanski kapiteljski arhiv fasc. 106 Nr. 3). Po teh podatkih sodeč je bil oltar z beneficijem v župnijski (vikarijatni) cerkvi v Mokronogu, ali pa je bila na Gori morda majhna kapelica, posvečena Materi Božji, pa so mesto nje okoli l. 1670 postavili današnje cerkev na čast Materi Božji sedem žalosti, ker se je takrat začela posebno častiti. Od tod je potem nastalo tudi današnje ime Žalostna gora.

Med temi desetimi ni bilo Ivana, pač pa tovariš učitelj Primožič iz Mekinj, dalje bivši geometer v Trebnjem Kavšek, ter jurist Ilc, brat gospoda kapelana v Rušah na Štajerskem, doma pa v Ribnici. — Drugi Vas ne utegnejo zanimati. Tu se nam je prav dobro godilo, odnosno se še godi, razven juristu Ilcu in meni. Prvi je že odšel z maršbataljonom na severno bojišče, jaz pa še pred njim z delavsko kompanijo, ki je šla delat ceste na južno-zahodno bojišče na planino. Veselil sem se, silno sem se veselil, da bodem zopet v ljubljani deželi, da bodem zopet med dobrimi rojaki. Napravil sem že velik načrt, kaj bom vse počel, kam bom šel, kako jo bom popihal na Mirno, domov i. t. d. ali komaj sem se tam zavedel, že nas pošljejo dalje na zahod. Ah, Bože moj mili, kje je Kranjska?

No in sedaj sem, kakor že omenjeno, na planini, na katero delamo cesto. Ker je planina visoka, bo cesta dolga, ena kompanija pa je mala, dela veliko, zato so poklicali še dve. Naša dela pri vrhu, na glavi, kakor se tudi Bošnjakom spodobi, ki so kot dobri delavci po celem svetu znani. Se pa tudi najbolj pridno obnašajo, da nas je danes gospod general, ki je delo nadziral, zelo pohvalil, da celo za vzgled postavil. Tam, kjer delajo Bošnjaki, cesta kar iz tal raste. V štirinajstih dneh smo jo dogotovili skoraj 2 km. —

Zanimivo je naše taborišče. Po pet in več ali manj momkov se je vzelo skupaj in si iz smrekovih vej in ljubja napravilo nekake male hišice. Od začetka ni bilo kdove prijetno, ker je skoro vsaki dan deževalo in hišice še niso bile dežju navajene, sedaj so pa že postale celo „wasserdicht.“ Gospod lajtnant in jaz, ki so me tudi napravili za kadeta, spiva dosedaj v eni koči, jutri ali pojutranjem

pa se izselim v svojo lastno, ki mi jo baš momci grade. Pozneje Vam jo enkrat narišem, ko bo gotova. —

Hrana je prav dobra in je bila dosedaj tudi obilna. Vsak delavec je dobil 44 dkg mesa, 700 g kruha, nekaj prikuhe in drugih malenkosti. Moja hrana je istotako čisto dobra obilna, le to je zlomek, da je največkrat mrzlo vse, predno kaj dobim, ko smo pa tako visoko, kuhinje pa daleč pod nami. A vse bi se dalo prenesti, le da bi bilo še kaj mokrote, kake mokrote, ki malo na kislino drži. Da, cviček, ti dobra kapljica, kako bi te srkal, da te imam! Pomislite v treh tednih sem videl pol litra vina! Čeprav nisem nikak vinopivec, vendar se pa tam pa tam en kozarček nad vse dobro prileže, posebno če se človek enajst ur na dan tja po cesti okrog lovi, skače, meri, vizira, prestavlja profile, nopenja vrvice, zaznamuje kanale, popravlja in pripravlja delo, gleda zavrtanja, in proučava zdaj to zdaj ono. Še v civilni suknji sem imel, kot se morda še spominjate, precej smisla za tehnične stvari, a sedaj sem postal cel inženjer. Sedaj mi bode malenkost napraviti tako ali enako cesto. Treba bode samo reči, tako in tako in cesta bo v štirih tednih gotova kot ta.

Zašel sem v nekako razposajen ton, zdi se mi, da sem pozabil, da nad nami grme težki italjanski topovi. Baš danes nam ne da niti minute miru. Od ranega jutra pa notri do sedaj, ura devet zvečer, strelja, vedno strelja, in kakor vse kaže bode streljal celo noč; mi pa bodemo pod parabolami krogelej, kar najbolje spali, zavedajoč se, da vsaka krogelja ne more zadeti. Za spomin na to vojsko sem si pobral ob cesti že dva užigalca granat, ki mi sedaj služita kot svečnika, ker sicer bi moral svečo prilepiti na desko, ali si kako drugače pomagati, tako mi pa ravno prav hodi. —

Na tej planini, kjer je naš oddelek, je še več drugih aktivnih, odnosno onih ki se bijejo z Lahoni. Njih vojna črta je nekako par streljajev pred nami, vsak puškin strel se ostro razloči in po malem stresajo orehe cele noči. Sedaj se vse pripravljajo na bližajočo se zimo, dasiravno jesen še ni tu. Pa to je tudi edino prav. Tedaj bi bilo že davno prepozno. Za vojsko po zimi pripravljaj se že spomladi; za dobro starost, delaj kot otrok in gotovo dobiš.

Tako sem Vam, velečastni, na široko napisal kako se godi našim Bošnjakom, meni in drugim na planini. Pri tem sem postal truden, oči mi hočejo lezti skupaj, naj končam, ali dovolite mi še vprašanje, če se me kedaj spominjate? Prepričan sem da!

Srečno pozdravlja vse, prav posebno pa Vas in g. Francita Vam udani

Albin Lajovic, kadet.

Razvedrilo.

Prebrisanost. „Kaj, Tvoj Jože Ti pošilja vsak čas vojaške dopisnice? Saj on vendar ne zna pisati.“ — „Moj Jože naredi samo tri križe in jaz vem, da še živi.“

Zdravilo. Bolnik: „Oh, meni je vedno slabše, gospod zdravnik! Tudi prav nič jesti ne morem!“ — „To je pa prav dobro in koristno za Vas, ker je sedaj itak živčev tako drag!“

Na letovišču. Letoviščar sedeč na vrtu: „Vi, gospodar, vi ja ne bodete zopet danes svojih prečičev izpustili na ta vrt?“ — Gospodar: „Zakaj pa ne? Ali mislite, da samo vi rabite sveži zrak in ne tudi svinje?“

Pred sodnijo. Zakaj se vendar hočete ločiti od svoje soproge? — Zaradi grozne mržnje do nje vsled njene še večje mržnje do mene. — No, to pač ne bo tako vse resnica! — Če pa vi boljše veste, pa jo vi vzemite!

Skrbna žena. Sosed na vojaškem dopustu pripoveduje sosedinji, da je ležal tri tedne z njenim možem Janezom v strelskem jarku. — Sosega ga posluša z velikim zanimanjem in končno vpraša: „Povej mi še, sosed, odkritosrčno, ali je pa moj Janez tudi prišel vsak večer ob 10. uri spat?“

V šoli. Učitelj izprašuje učence: „Kaj je Italija?“ — Nobeden ne ve! — Torej mora učitelj sam povedati rekoč: „Dečki, dobro si zapomnite! Italija je velik črevelj, katerega mažejo Angleži in „biksajo“ ga pa Avstrije!“

Razloček. Oče: „Nacek, ali ti je znan razloček med navadno in med strojno puško?“ — Sinko: „Oče, nisem še slišal; ali mislim si razloček teh pušk nekako tako, kakor če na primer jaz govorim, je navadna puška; če pa govorijo mama, je pa strojna puška!“ — Mama, ki je ta pogovor nevoljno poslušala, pa pristavi: „Če pa očeta razganja preobili alkohol, je pa oče največji vojni kanon!“

Velika svota denarja 154-0-28

se zamore naključiti vsakomur, ki postane naš naročnik. — Brezplačna pojasnila pošilja: Srečkovno zastopstvo 13, Ljubljana.

Lepo stanovanje

obstoječe iz treh sob, kuhinje, shrambe in kleti, je takoj za oddati. — Naslov pove upravnništvo „Dol. Novic“. 63-2-2

Breje svinje in praseta

proda Oskrbništvo graščine Ruperčvrh pri Rudolfovem. — Ravnotam so tudi naprodaj

lepotne cvetlice

(Zierpflanzen) 64

60-3-2

Vdovski in sirotinski pomožni zaklad celokupne oborožene sile oddelek vojno zavarovanje.

Pod najvišjim pokroviteljstvom Nj. cesarske in kraljevske Visokosti presvetlega gospoda nadvojvode gen. art. insp. fcm. Leopolda Salvatorja in presvetle gospe nadvojvodinje Blanke.

Dunaj I., Schwarzenbergplatz 1.

Deželna poslovalnica za Kranjsko v Ljubljani, Šelenburgova ulica 6, II. nadstr. na desno, zraven glavne pošte.

Poziv!

Mnogo na bojiščih se nahajajočih vojakov ima doma ženo in otroke, ki jih čaka najhujša beda, če se oče ne vrne več domov.

Vojno zavarovanje

ima namen, da jim nudi varstvo in pomoč.

Vsak mož, odhajajoč na bojišče, naj zagotovi svojem denarno pomoč za najhujši slučaj.

Vsaka žena, ki ji je mož na bojišču, je dolžna, da skrbi za svoje otroke.

Vsak delodajalec mora pomisliti, da se bojujejo njegovi uslužbenci in delavci tudi za njegovo lastno varnost, ko zastavljajo svoje življenje proti sovražniku.

Nihče naj ne zamudi te potrebne oskrbe za bližnjo bodočnost, dokler ni prepozno.

Vsak, ki se ga to tiče, naj si odtrga majhen znesek, da obvaruje sebe in svoje najstrašnejših posledic vojske.

Vojno zavarovanje se lahko prijavi pri občinskem in župnem uradu, pri šolskih vodstvih ali naravnost pri

okrajnem zastopstvu v Novem mestu v poslopju c. kr. okrajnega glavarstva v sobi št. 6^a v pritličju na desno.

Črnovojniki plačajo 4¹/₂% premije, aktivni častniki, moštvo, rezervisti 7%.

JOS. BERGMANN, LEKARNA v Rudolfovem,

kupuje po najvišji ceni

štupo (seme)

lisičjega répa

(glej podobo)

gorčično seme (ženof),

kamilice

in druga zdravilna zelišča in cvetje.

48-4-3

Popolnoma varno naložen denar.

HRANILNICA in POSOJILNICA

za Kandijo in okolico, reg. zadr. z neom. zavezo

v lastnem domu v Kandiji

sprejema hranilne vloge od vsacega, če je njen ud ali ne, ter obrestuje po

4¹/₂%

1-0-23

na leto brez odbitka rentnega davka, katerega sama iz svojega plačuje.